

JASNA RELJA***KAKO SE UČENICI OSJEĆAJU U ŠKOLI**

U radu autorica govori o istraživanju provedenom u osnovnoj školi u četvrtim i sedmim razredima o tome kako se učenici osjećaju u školi, tj. vole li školu, na kojim se nastavnim satima osjećaju najbolje. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom. Dobiveni rezultati ukazuju na to da učenici osnovne škole vole ići u školu, s tim što zainteresiranost za školu opada što je uzrast učenika viši. Više pozitivnih osjećaja o školi izražavaju djevojčice nego dječaci. Učenici, i višeg, i nižeg uzrasta najbolje se osjećaju na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture zbog osjećaja opuštenosti i aktivnosti. Zadatak je dobrog učitelja i kvalitetnoga nastavnoga plana i programa ostvarenje svih odgojnih i obrazovnih potencijala učenika.

Ključne riječi: školsko ozračje, nastavni plan i program, međuljudski odnosi

UVOD

Pitanje kvalitete školskoga odgoja i obrazovanja danas je aktualno pitanje koje traži što kvalitetnije školsko ozračje. Školsko se ozračje može promatrati na nekoliko razina kroz:

- a) kvalitetu međuljudskih odnosa u školi
- b) kvalitetne i učeniku prilagođene nastavne planove i programe
- c) ekologiju školskoga okoliša.

Kvaliteta međuljudskih odnosa jedan je od segmenata za koji se danas smatra da je općenito na nivou cijeloga društva, na dosta niskoj razini. Međuljudski odnosi pretpostavljaju postojanje moralne svijesti i moralnoga djelovanja svakoga pojedinca te usvojene vještine komunikacije i empatije. Čovjek je biće koje teži za dobrotom, a prema njoj je usmjerena i bit njegova života. Njegovo moralno djelovanje određeno je moralnim vrijednostima, a one označavaju shvaćanje o apsolutnom dobru koje postoji za čovjeka samo u obliku moralnih vrijednosti (Čehok, Koprek, 1996.).

Moralni je odgoj, stoga jedan od osnovnih odgojno-obrazovnih ciljeva škole. No, on pretpostavlja ne samo znanje o moralu, već i moralno djelovanje. Koliko će moralno djelovanje biti uspješnije, to će i kvaliteta međuljudskih odnosa biti veća. Značajno je da se uspješni međuljudski odnosi trebaju izgrađivati na svim razinama odnosa koji postoje u školi: od međuljudskih odnosa među učiteljima, do odnosa poštovanja i razumijevanja između učenika i učitelja, a isto tako odnosa učitelja i roditelja. Uspješnost odnosa na svim razinama imat će pozitivan utjecaj i na cjelokupno ozračje u školi i na stvaranje pozitivnoga identiteta škole u javnosti. Ozračje škole zasnovano na

*Jasna Relja, prof. pedagogije, OŠ «Đuro Ester» Koprivnica

humanom pristupu učeniku, zadovoljnom učitelju, samostalnosti učenika i učitelja, kreativnosti i odgovornosti za svoja postignuća i rezultate. To stvara u učeniku pozitivne osjećaje prema školi kao instituciji, autoritetu učitelja i obrazovanju kao takvom. Nastavnikova osobnost igra također važnu ulogu u ovom procesu. Najvažnije osobine nastavnikove osobnosti kako ih ističu mladi učitelji pripravnici u istraživanju provedenom o obrazovanju učitelja, jesu slijedeće: strpljivost, komunikativnost, empatija, dosljednost, samouvjerenost (Relja, 2005.). Isto tako važne su i moralni uzor učitelja te njegova ljubav prema pozivu.

Kvaliteta nastavnih planova i programa ogleda se kroz nastavne sadržaje koji su prilagođeni učenikovim sposobnostima i koji se prenose raznovrsnim nastavnim metodama i oblicima rada. Znati prenijeti znanje učenicima jedna je od najvažnijih vještina učiteljskoga poziva i samoga obrazovanja. Uspješna organizacija nastave u razredu stvara povoljne mogućnosti za odgoj i obrazovanje učenika, a time i za ugodno razredno ozračje. Mnogi autori tvrde da je poučavanje složena spoznajna sposobnost koja se temelji na znanju o tome kako oblikovati i voditi nastavni sat te na znanju o gradivu koje treba poučavati. Ta umijeća Kyriacou (1997.) određuje kao smislene nastavničke aktivnosti koje potiču učenje i razlikuje tri važna elementa nastavnih umijeća: znanje o predmetu, odlučivanje o tome kako postići predviđene pedagoške rezultate i učiteljevo ponašanje, tj. postupci radi poticanja učenja učenika.

Pod ekologiju školskoga okoliša ubrajamo: estetsko uređenje škole, radnih prostora, brigu u čistoći i higijeni, te stvaranje što kvalitetnijih uvjeta učenja. Uvjeti učenja se odnose na prozračnost radnih prostora, bogato opremljene nastavne kabinete nastavnim sredstvima i pomagalicama te na brigu za kvalitetnu školsku prehranu učenika.

Sva tri elementa dobrog školskoga ozračja omogućuju učeniku i ugodan boravak u školi, prihvaćanje škole kao mjesta učenja i odrastanja, prijateljstava, učenja socijalnih vještina i pripremanja za svijet odraslih.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Koliko su učenici prihvatili školu kao mjesto ugodnih osjećaja i mjesto učenja i napretka, željeli smo utvrditi istraživanjem koje je provedeno u Osnovnoj školi «Đuro Ester» u Koprivnici na uzorku od 100 učenika četvrtih i sedmih razreda. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom na hotimičnom uzorku učenika, a provedeno je 2002. godine.

Cilj je istraživanja bio ustanoviti kakvi su osjećaji učenika prema školi. Iz postavljenoga cilja utvrđeni su zadatci istraživanja:

- utvrditi postoji li razlika između osjećaja prema školi učenika razredne i predmetne nastave
- utvrditi postoji li razlika između osjećaja prema školi između dječaka i djevojčica.

REZULTATI I NJIHOVA INTERPRETACIJA:**1. Voliš li ići u školu?**

ODGOVOR	4. RAZRED		7. RAZRED		UKUPNO		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	SVI
DA	20 40%	25 50%	14 28%	15 30%	34 34%	40 40%	74 – 74%
NE	3 6%	2 4%	15 30%	6 12%	18 18%	8 8%	26 – 26%
UKUPNO	23	27	29	21	52	48	100

Od ukupno stotinu anketiranih učenika četvrtih i sedmih razreda 74% učenika voli ići u školu, dok ih 26% ne voli ići u školu. Od ukupnog broja učenika vidljivo je da neznatno veći broj djevojčica od dječaka voli ići u školu. Vidljivo je da više dječaka nego djevojčica ne voli ići u školu (18% dječaka prema 8% djevojčica). Uočljiva razlika vidljiva je prema uzrastu učenika, tako da mlađi učenici, tj. učenici u razrednoj nastavi više vole ići u školu (čak 90%), dok učenici predmetne nastave pokazuju drugačiji stav prema školi, naime 30% djevojčica voli školu, dok isti postotak dječaka (30%) ne voli ići u školu.

2. Kako se najčešće osjećaš u školi?

ODGOVOR	4. RAZRED		7. RAZRED		UKUPNO		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	SVI
a) zadovoljno	14 28%	18 36%	6 12%	6 12%	20 34%	24 40%	44 44%
b) opušteno	2 4%	2 4%	13 26%	3 6%	15 25%	5 8%	20 20%
c) ugodno	1 2%	5 10%	5 10%	2 4%	6 10%	7 12%	13 13%
d) odlično	7 14%	16 32%	3 6%	8 16%	10 16%	24 40%	34 34%
e) nezadovoljno	1 2%	--	6 12%	3 6%	7 11%	3 5%	10 10%
f) neugodno	1 2%	--	2 4%	1 2%	3 5%	1 2%	4 4%
g) napeto	9 18%	4 8%	11 22%	8 16%	20 34%	12 20%	32 32%
h) sasvim po strani	1 2%	--	3 6%	2 4%	4 7%	2 3%	6 6%

Na pitanje kako se osjećaju u školi učenici odgovaraju da se osjećaju zadovoljno (44%), odlično (34%), napeto (32%), opušteno (20%), ugodno (13%), nezadovoljno (10%), sasvim po strani (6%), neugodno (4%).

U razrednoj nastavi dječaci su u većini zadovoljni i napeti, dok se djevojčice osjećaju zadovoljno i odlično.

U predmetnoj nastavi većina se dječaka osjeća opušteno i napeto, dok se djevojčice osjećaju većinom odlično ili napeto (oba osjećaja 16%).

Prema uzrastu vidljiva je razlika da se stariji učenici bez obzira na spol, većinom u školi osjećaju napeto i opušteno, dok se mlađi uzrast u većini osjeća zadovoljno i odlično.

Vidljivo je da više dječaka nego djevojčica izražava negativne emocije u svezi sa školom u razrednoj i predmetnoj nastavi.

3. Na kojim se satima osjećaš najbolje? Objasni zašto!

ČETVRTI RAZRED

PREDMET	BROJ UČENIKA		RAZLOZI	
	M	Ž	M	Ž
Hrvatski jezik	1 2%	6 12%	Jer je lagan.	Jer ne učimo ništa teško.
Likovna kultura	4 8%	7 14%	Volim crtati. Jer se mogu opustiti.	Volim crtati. Mogu pokazati u čemu sam dobra.
Glazbena kultura	--	6 12%	--	Zbog pjevanja.
Engleski jezik	1 2%	6 12%	Testovi su lagani.	Volim Engleski. Testovi su mi lagani. Puno čitamo.
Matematika	4 8%	7 14%	Testovi su lagani. Volim misliti i riješavati teške zadatke. Mat. je odlična.	Matematika je odlična. Testovi su lagani. Volim riješavati zadatke.
Priroda i društvo	4 8%	5 10%	Volim prirodu.	Učimo zanimljive stvari.
TZK	10 20%	13 26%	Volim vježbanja. Zbog nogometa. Jer tamo ne moram misliti.	Zbog vježbanja. Zbog preskakanja kozlića.
Vjeronauk	2 4%	3 6%	Mnogo pričamo, gledamo filmove, crtamo.	Pričamo, gledamo filmove, crtamo.

U razrednoj nastavi većina učenika se osjeća najbolje na nastavi TZK-a, i to zbog vježbanja i igre. TZK jednako je popularan, i kod dječaka, i kod djevojčica. Zatim slijedi likovna kultura i matematika koje više vole djevojčice. Dalje slijede ostali predmeti s jednakom zastupljenošću, dok je na zadnjem mjestu nastava PID-a. Prema spolu vidljiva je razlika što više djevojčica navodi da se osjeća lijepo na više predmeta.

SEDMI RAZRED

PREDMET	BROJ UČENIKA		RAZLOZI	
	M	Ž	M	Ž
TZK	18 36%	6 12%	Mogu biti opušten. Ne moram mnogo razmišljati. Dobar nastavnik. Radi nogometa.	Mogu biti opuštena. Mogu se zezati. Ne moram mnogo razmišljati.
Hrvatski jezik	10 20%	7 14%	Jer mi ide. Zanimljiv je. Nast. je dobra.	Jer nast. najavi kad će pitati. Nast. je dobra.
Likovna kultura	10 20%	4 8%	Osjećam se opušteno i sigurno. Nema ispitivanja. Usavršavaš talent.	Nema ispitivanja. Razvijaš talent. Osjećam se opušteno i sigurno.
Zemljopis	5 10%	5 10%	Naučim mnogo zanimljivog. Nastavnica je dobra.	Nastavnica je dobra. Naučim mnogo novoga.
Vjeronauk	4 8%	5 10%	Nastavnik nas nasmijava. Zabavno je na satu. Ne ispituje se previše.	Zabavno je na satu.
Engleski jezik	4 8%	2 4%	Mogu mnogo naučiti. Volim strane jezike.	Volim strane jezike.
Matematika	1 2%	3 6%	Razumijem je.	Razumijem je i volim je.
Glazbena kultura	1 2%	3 6%	Opušta me.	Volim pjevati. Ne moram puno učiti. Opušta me.
Povijest	2 4%	2 4%	Zanimljiva su predavanja.	Nastavnica dobro predaje.
Biologija	2 4%	1 2%	Nastavnica super objasni. Lagana je.	Lagana je.
Kemija	1 2%	2 4%	Zanimljiva je.	Zanimljiva je. Nastavnica je dobra.
Tehnička kultura	1 2%	--	Možemo po tiho razgovarati.	--

Kao i kod učenika četvrtih razreda, tako se i učenici sedmih razreda najbolje osjećaju na satu TZK-a, i to posebno dječaci. Kao razloge, i dječaci, i djevojčice navode mogućnost opuštanja na satu. Zatim slijedi nastava hrvatskoga jezika i likovne kulture na kojima se u većini dobro osjećaju opet dječaci. Kao razloge dobrog osjećanja navode zanimljivost predmeta u HJ, a u likovnoj kulturi opuštanje i izostanak ispitivanja.

Dalje slijede zemljopis i engleski. Kao razlozi navedeni su mogućnost učenja i saznavanja novoga i dobra je nastavnica, a u engleskome i ljubav prema stranim jezicima.

4. Na kojim se satima **ne osjećaš** najbolje? Objasni zašto!**ČETVRTI RAZREDI**

PREDMET	BROJ UČENIKA		RAZLOZI	
	M	Ž	M	Ž
PID	6 12%	10 20%	Teško mi je. Ima puno gradiva.	Teško mi je. Puno gradiva. Nastavnik puno traži.
Hrvatski jezik	8 16%	4 8%	Ne znam dobro čitati i pisati. Previše gramatike. Težak je.	Puno gramatike. Težak je.
Engleski jezik	6 12%	5 10%	Jer učiteljica više. Puno teških riječi.	Jer učiteljica više.
Glazbena kultura	3 6%	3 6%	Nemam dobar glas.	Nemam dobar glas.
Matematika	2 4%	2 4%	Teška je.	Teška je.
Likovna kultura	--	1 2%		Ne volim crtati.
Vjeronauk	--	1 2%		Nastavnik me dobro ne pita, daje mi slabiju ocjenu.

Iz dobivenih podataka vidljivo je da se većina učenika dobro ne osjeća na satu PID-a, a kao razlog tomu navode opsežnost gradiva i u svezi s tim teškoće učenja takvoga gradiva. Slijedi sat hrvatskoga jezika zbog mnogo gramatike i problema vezanih za slabo čitanje i sporo pisanje. 22% učenika ne osjeća se dobro na engleskome jeziku, a kao razlog tomu navode vikanje učiteljice. Ostali su predmeti navedeni u zanemarivo malome broju, a kao razlozi navedeni su nedostatak talenta za pjevanje, crtanje ili matematiku.

SEDMI RAZRED

PREDMET	BROJ UČENIKA		RAZLOZI	
	M	Ž	M	Ž
Fizika	13 26%	8 16%	Ne volim nastavnicu. Teška je. Previše formula.	Teška je. Osjećam se preplašeno.
Povijest	9 18%	10 20%	Ne zanima me povijest. Ukočima se kad nastavnica pita. Teška je. Puna godina za pamtiti.	Prestroga nastavnica. Ne volim povijest. Ukočim se kad nastavnica ispituje. Imam osjećaj da me nastavnica ne voli.
Matematika	11 22%	2 4%	Teška je. Ne razumijem je. Nastavnik je strog.	Teška je.
Kemija	4 8%	6 12%	Teška je. Nastavnica dovoljno ne objasni. Nije zanimljiva.	Nastavnica dovoljno ne objasni. Teška je. Nije zanimljiva.
Engleski	4 8%	3 6%	Ne razumijem. Teška gramatika.	Ne razumijem. Dosadan je.

Biologija	4 8%	1 2%	Dosadna je.	Nastavnica iznenada ispituje.
Zemljopis	4 8%	1 2%	Težak mi je. Dosadan je.	Dosadan je.
Tjelesna kultura	2 4%	3 6%	Jer se svađamo. Ne volim neke sportove.	Jer moramo biti vani kad je hladno.
Likovna kultura	3 6%	3 6%	Ne znam crtati. Ne volim nastavnicu.	Dosadno je. Ne znam crtati.

Učenici predmetne nastave, njih 42% ne osjeća se dobro na nastavi fizike, kao razloge navode da je predmet pretežak, da se osjećaju uplašeno i da ne vole nastavnicu. Slijedi povijest, na kojoj se dobro ne osjeća 38% učenika, a kao razloge navode da ne vole povijest, da se ukoče kad ih nastavnica ispituje i da se boje nastavnice. Dalje slijedi matematika zbog teškoga gradiva (26% učenika).

5. Napiši što bi trebalo mijenjati da se osjećaš bolje?

ČETVRTI RAZRED

IZJAVA	M	Ž	UKUPNO
Ne bih ništa mijenjao/la	7	12	19 – 38%
Ne bi trebali toliko učiti	1	3	4 – 8%
Uvesti kraće sate, a duže odmore	3	3	6 – 12%
Priroda bi trebala biti lakša	2	3	5 – 10%
Ponašanje učiteljice iz engleskoga	1	3	4 – 8%
Izbaciti hrvatski jezik kao predmet	2	--	2 – 4%
Da svak dan imamo tjelesni	1	2	3 – 6%
Uvesti kompjutore u nastavu	1	--	1 – 2%
Puno više pomagati onima koji ne znaju	1	--	1 – 2%
Za ručak bi trebali dobiti desert	1	--	1 – 2%

38% učenika razredne nastave ne bi ništa mijenjalo u školi, dok bi ih 12% željelo uvesti kraće sate, a duže odmore. 10 % učenika željelo bi smanjiti opseg nastavnoga gradiva iz PID-a, dok ih 8% smatra da bi trebalo smanjiti nastavni program u cjelini jer ima previše učenja. Isto bi toliko učenika mijenjalo nastavnicu uz engleskoga jezika.

SEDMI RAZRED

IZJAVA	M	Ž	UKUPNO
Ništa	5	3	8 – 16%
Da se nastavnicu više druže s učenicima, da ne budu toliko strogi	5	2	7 – 14%
Puno toga	6	1	7 – 14%
Odnos između nekih nastavnika i učenika	3	3	6 – 12%
Moram više učiti	2	3	5 – 10%

Da nemamo svaki dan 6 sati	1	2	3 – 6%
Dopuštenje da možemo van pod velikim odmorom	1	2	3 – 6%
Da možemo izraziti svoje mišljenje	1	2	3 – 6%
Neki bi nastavnici trebali bolje objašnjavati gradivo	--	2	2 - 4%
Da se ponovno uvede dežurstvo	--	2	2 – 4%
Ponašanje nekih učenika	--	1	1 – 2%
Nastavnika iz glazbenoga	1	--	1 – 2%
Nastavnike	--	1	1 – 2%

Učenici sedmoga razreda na pitanje što bi trebalo mijenjati da se osjećaju bolje u školi u najvećem postotku odgovaraju da ne treba ništa mijenjati (16%), da treba puno toga mijenjati odgovara 14% učenika, zatim smatraju da se nastavnici trebaju više družiti s učenicima i ne biti toliko strogi (14%), zatim odnos nekih nastavnika i učenika mijenjati želi 12% učenika, dok ih 10% smatra da moraju više učiti da bi se osjećali bolje u školi.

U dogovorima učenika vidljiva je razlika u potrebama za mijenjanjem lošega kod učenika razredne i predmetne nastave; jer dok mlađi školski uzrast želi mijenjati dužinu sata i opseg gradiva, stariji školski uzrast želi mijenjati odnos nastavnika - učenik u smislu više međusobnoga druženja i razumijevanja.

6. Što ti se najviše sviđa u školi?

ČETVRTI RAZRED

IZJAVA	M	Ž	UKUPNO
To što imam puno prijatelja	3	10	13 – 26%
Odmori	6	4	10 – 20%
Likovni, glazbeni, vjeronauk	5	3	8 – 16%
To što dobijem puno znanja	1	4	5 – 10%
Dobri učitelji	--	2	2 – 4%
Likovna grupa	--	2	2 – 4%
Gledanje filmova i crtića	3	--	3 – 6%
To što je škola uvijek čista	--	1	1 – 2%
Nogomet i djevojke	1	--	1 - 2%

SEDMI RAZRED

IZJAVA	M	Ž	UKUPNO
Razgovor i druženje s prijateljima	9	12	17 – 34%
Odmori	9	6	15 – 30%
Učenje novoga gradiva	2	--	2 – 4%
Dvorana i igralište	2	--	2 – 4%
Dobre ocjene	2	--	2 – 4%
Dobri nastavnici koji se smiju	1	--	1 – 2%
Uredne učionice	1	--	1 – 2%
Odlazak kući	1	--	1 – 2%
Ništa mi se ne sviđa	1	--	1 – 2%

Na pitanje što im se sviđa u školi oba školska uzrasta odgovaraju u većini da im se najviše sviđaju druženje i prijateljstva te veliki odmori. Kod ta dva odgovora postoji razlika u odgovorima prema spolu, tj. djevojčicama se više sviđaju druženja u školi, dok se dječacima više sviđaju odmori.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Rezultati istraživanja o osjećanju učenika u školi i na nastavi upućuju na slijedeće zaključke:

1. Učenici osnovne škole vole ići u školu, s tim što zainteresiranost za školu opada što je uzrast učenika veći.
2. U školi se učenicima najviše sviđaju druženja i prijateljstva te odmori. Uočena je razlika da su prijateljstva važnija djevojčicama, a odmori dječacima.
3. Osjećaji koji prevladavaju kod učenika dva su suprotna osjećaja – osjećaj zadovoljstva i osjećaj napetosti. Negativne osjećaje o školi više izražavaju dječaci nego djevojčice.
4. Učenici, i mlađega, i starijega uzrasta osjećaju se najbolje na satima TZK-a zbog osjećaja opuštenosti i aktivnosti.
5. Najlošije se osjećaju učenici na satima PID-a u razrednoj nastavi zbog preopsežnosti gradiva, dok se u predmetnoj nastavi najlošije osjećaju na nastavi fizike i povijesti zbog straha od nastavnice.
6. U školi bi učenici mijenjali, odnosno smanjili opseg nastavnoga gradiva – razredna nastava – dok bi stariji uzrast učenika mijenjao odnose učenik - nastavnik, u smislu više druženja i razumijevanja.

Dobiveni podaci iskazuju razliku u prihvaćanju škole i školskih obveza učenika razredne i predmetne nastave koja je uvjetovana i razvojnim osobinama djeteta određene dobi. Učenici nižega školskoga uzrasta vole školu, vezani su za nastavnika i uočavaju problem "širine" gradiva, posebno u nastavi prirode i društva.

Zapažanja učenika starijega školskoga uzrasta odnose se na uočavanje problema u komunikaciji na relaciji odrasla osoba – mlada osoba, učenik – učitelj. Kako odrastaju tako i žele bolju komunikaciju i više razgovora, druženja, razumijevanja za njihove probleme odrastanja koje u većini slučajeva ne nalaze kod odraslih pa tako ni kod svojih učitelja. No, ovakvo viđenje dijelom je posljedicom i razvojnih promjena učenika te dobi koje donosi pubertet i odrastanje.

Zadatak dobroga učitelja i kvalitetnoga nastavnoga plana i programa ne smije biti samo postizanje određenoga obrazovnoga cilja već i ostvarenje svih potencijala mlade osobe što aktivnijim odgojnim radom učitelja u školi.

LITERATURA

Čehok, I. Koprek, I. (1996.), Etika: Priručnik jedne discipline: Zagreb: Školska knjiga
Hentig, H. (1997.), Humana škola. Zagreb: Educa
Kyriacou, C. (1997.), Temeljna nastavna umijeća. Zagreb: Educa
Relja, J. (2005.), Obrazovanje učitelja u okviru nacionalnog kurikuluma i europskih integracijskih procesa. Napredak, 146(4), 431-439.

WHAT STUDENTS FEEL LIKE AT SCHOOL

The author discusses the results of her research conducted in 4th and 7th grades primary school, focusing on how students feel at school, i.e. whether they like school and during which classes they feel best. A questionnaire was used to conduct research. The results obtained show that primary school students like going to school, but the interest for school decreases as they grow older. Girls express more positive sentiments towards school than boys do. Most students feel best in physical education classes because they are relaxed and active.

Key words: school climate, curriculum and syllabus, human relations

Primljeno 24. siječnja 2006.